

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim Programı Kapsamındaki 74 No'lu Özel Çalışma Modülünde Gerçekleştirilen Pediculosis Taraması

Esra NOYAN, Vasfiye DEMİR

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi III. Sınıf Öğrencisi ve 74 no'lu ÖÇM Öğrencileri

ÖZET: Bu çalışmada, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi eğitim programı kapsamındaki 74 no'lu özel çalışma modülünde, Mart 2005'de İzmir Konak Yüzbaşı Şerafettin İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören 68 öğrencide *Pediculus humanus capitis* araştırılmıştır. Kız öğrencilerin 20 (%55,5)'sinin infeste olduğu görülürken erkek öğrencilerin infeste olmadığı görülmüştür. Parazit bulunan öğrencilere tedavi verilmiş, tedaviden bir hafta sonra yapılan kontrollerde hastaların %35'inde parazit görülmemiştir.

Anahtar Sözcükler: Özel çalışma modülü, pediculosis

Investigation of Pediculosis Carried out as the Special Study Module No. 74, a Part of Ege University Medical Faculty's Educational Program

SUMMARY: In this study, in the program of the special study module No: 74, 68 students, who attended the İzmir Konak Yüzbaşı Şerafettin Primary School were examined for *Pediculus humanus capitis* in March 2005. Twenty female students had pediculosis capitis, but no male students were infested. The infestation rate in the girls was 55.5%. Positive cases were treated and 35.0% were found to be cured during a control performed one week later.

Key Words: Special study module, pediculosis

GİRİŞ

Son yıllarda Tıp Fakültelerinde eğitim programının yenilenmesi sırasında teorik derslerin azaltılarak, pratik uygulamaların ve kendi kendine öğrenme aktivitelerinin artırılması yönünde eğilim olduğu görülmektedir. Bu çerçevede çekirdek eğitim programı temel konuları kapsamakta ve özel çalışma modülleri (ÖÇM) ile desteklenmektedir. ÖÇM uygulamaları mezuniyet öncesi ve mezuniyet sonrası eğitimlerde yer almaktadır. ÖÇM'leri, çekirdek eğitim programı içerisinde yer bulamayan bazı konuların öğrenciler tarafından derinlemesine çalışılabilmesi olanağını sağlamaktadırlar (4).

İnsanın en eski paraziti olan *Pediculus humanus capitis* (*P. h. capitis*) genellikle soğuk ve ılıman iklimlerde daha çok kış aylarında görülmesi, kozmopolit bir dağılım göstermesi, yayılmasında coğrafik, etnik, iklim ve hijyenik şartların rolünün

olması, yumurta-nimf-erişkin evrelerini insan derisinde geçirmesi ile kendinden söz ettirmektedir (2, 7, 8, 11).

P. h. capitis'in ortalama uzunluğu 3 mm'dir. Dişileri günde 4, ömürleri boyunca da 90 kadar yumurta yumurtlar. Bunlara 'sirke' adı verilir. Saçlardaki kepekle kolaylıkla karıştırılabilmektedir. Bir haftada yumurtadan çıkan nimfler, 2 haftada 3 kez gömlek değiştirerek erişkin hale gelirler. 8-10 saatte çiftleşerek 2. günden itibaren de yumurtlamaya başlarlar (7, 11).

Baş biti çoğunlukla öğrencilerde, yaşlılarda ve insanların bir arada buldukları kışla, okul, yurt, hapisane gibi yerlerde görülmektedir (1, 8). Düzenli çamaşır yıkama ve elbise değiştirme imkanlarının artması toplumda vücut bitinin büyük ölçüde azalmasına yol açmıştır (11). Buna karşılık baş bitine dünyanın her yerinde ve özellikle okul çocuklarında rastlanmaktadır. Bitli çocuklardan diğerlerine bulaşmalar kolay olabildiğinden, bakım ve temizliğin yanı sıra parazitli çocukların da belirlenip tedavi edilmesi gereklidir (12). Ülkemizde ilkokullarda yapılan baş biti taramalarında özellikle sosyoekonomik düzeyi iyi olmayan bölgelerde önemli oranda parazitlik tespit edilmektedir (2, 6, 9, 10, 15).

Geliş tarihi/Submission date: 17 Kasım/17 November 2005
Düzeltilme tarihi/Revision date: 18 Ocak/18 January 2006
Kabul tarihi/Accepted date: 02 Şubat/02 February 2006
Yazışma /Corresponding Author: Nevin Turgay
Tel: (+90) (232) 390 47 16 Fax: (+90) (232) 388 13 47
E-mail: nevin.turgay@ege.edu.tr

Bu çalışmada, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi eğitim programı içerisinde yer alan “Özel Çalışma Modülü” (ÖÇM) programı çerçevesinde Tıp Fakültesi ikinci sınıf öğrencilerinin yürüttüğü, sosyo-ekonomik düzeyi iyi olmayan bir ilköğretim okulunda bit yaygınlığının belirlenmesi, bit bulunan öğrencilerin sağaltılması, öğretmen ve öğrencilerin bilgilendirilerek parazitle mücadelenin ve parazitten korunmak için alınacak önlemlerin daha etkin olarak anlatılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi eğitim programı dahilinde uygulanan 74 nolu ÖÇM’ye katılan 6 ikinci sınıf öğrencisi tarafından Mart 2005’de yürütülen çalışma kapsamında sosyo-ekonomik düzeyi düşük bir bölgede yer alan Konak Yüzbaşı Şerafettin İlköğretim okulunda bulunan toplam 2 adet dördüncü sınıfta yer alan 68 öğrenci taranıp, pediculosis tespit edilen olgulara pyrethrin+piperonyl butoxide (Kwell-P) şampuanı dağıtılıp uygulama tarif edilmiştir. Bir hafta sonra hastalar tedavi başarısı açısından tekrar kontrol edilmek amacıyla ziyaret edilmişlerdir.

BULGULAR

Tarama Mart 2005’de yapılmış olup taranan 68 öğrencinin tümü 10 yaşındadır. Öğrencilerin 36’sı (%53) kız, 32’si (%47) erkektir. Kız ve erkek öğrencilerdeki pediculosis sıklığı ve cinslere göre tespit yüzdeleri tablo 1’de verilmektedir. Toplam 68 öğrenciden 20’sinde (%29,4) pediculosis tespit edilmiş olup, parazit tespit edilenlerin tümü kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo1. Kız ve erkek öğrencilerdeki pediculosis sıklığı

Cinsiyet	Sayı	Pediculosis sıklığı	%
Kız	36	20	55
Erkek	32	0	0
Toplam	68	20	29,4

Yapılan muayene sonrası pediculosis tespit edilen hastalara pyrethrin+piperonyl butoxide (Kwell-P) içeren şampuan dağıtılmış ve uygulamada dikkat edecekleri noktalar vurgulanmıştır. Bir hafta sonraki kontrollerde tekrar muayene edilen hastalarda tedavinin 20 hastadan sadece 7’sinde (%35) başarılı sonuç verdiği saptanmıştır. İnfestasyonun devam ettiği hastalara ikinci kür ilaç uygulanarak parazitin eradike edilmesi sağlanmıştır.

TARTIŞMA

İnsanlarda pediculosis özellikle temizlik koşullarının iyi olmadığı ve toplu yaşanan yerlerde daha sık rastlanmaktadır. İzmir ve çevresinde daha önce yapılan çalışmalarda 1979 yılında Kuman ve ark. %20,8 (6), 1994 yılında İlhan ve ark. %12,9 (2), 1991 yılında Sermet ve ark. %10,84 (12) ve 1995 yılında Şakru ve ark. %35,4 (13), Yazar ve ark. %12,9 (14) oranlarında pediculosis tespit etmişlerdir.

Farklı dönemlerde yapılan çalışmalar, pediculosisin ülkemizin gelişmiş şehirlerinden olan İzmir’de bile yüksek oranlarda bulunduğunu göstermiştir.

Çalışmamızda pediculosis açısından incelenen 10 yaşındaki toplam 68 öğrencide %29,4 oranında pediculosis tespit edilmiştir. Pediculosis saptanan hastaların tümünün kız çocuğu olduğu gözlenmiş olup, toplam 36 kız öğrenciden 20’sinde pediculosis saptanmıştır. Genellikle uzun saçlı kız çocuklarında bitlenmenin daha kolay olduğu gözlenmiştir. Özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük, hijyen koşullarına yeterince dikkat edilmeyen bölgelerde parazitin daha yaygın olduğu gözlenmektedir. Polat ve ark.’larının 11472 çocuğu taradıkları çalışmada parazit, erkek öğrencilerde %3,2 saptanırken, kız öğrencilerde %27,6 oranında tespit edilmiştir (12). Bizim çalışmamızda erkek öğrencilerde enfestasyonun saptanmamış olmasının nedeni taranan kısıtlı sayıdaki öğrencinin taranmasına bağlı olabileceği düşünülmektedir. EÜTF ders programı içerisinde bulunan ÖÇM kapsamında yapılan ilk taramadan önce çocuklar pediculosis hakkında detaylı bir şekilde bilgilendirilmişler, daha sonra tarama için 2 saat ayrılmış, tarama sonrası pediculosis saptanan çocuklara tedavinin uygulanma şekilleri açıklanmış ve daha sonraki hafta kontrolleri gerçekleştirilmiştir. Programda sürenin kısıtlı olması nedeniyle, çalışmaya az sayıda öğrenci dahil edilebilmiştir.

Pediculosis koruyucu önlemleri arasında bitlenmenin önemli bir hastalık olduğunun vurgulanması, başkalarının çamaşırlarının giyilmemesi, kişisel hijyenin öğretilmesi ve bu öğretinin içerisinde haftada 2 kez banyo yapılması, saç bakımı ve hatta saçların kısa kesilmesi önerilirken (3, 5) hastalara uygulanan tedavinin doğru anlatılıp, tedavi sonrası kontrollerin yapılması da son derece önem taşımaktadır. Çalışmamızda 1 kür pyrethrin+piperonyl butoxide tedavisi sonrası tedavi başarısının sadece %35 olması dikkat çekmektedir. Bu göz önüne alındığında bir kez tedavi uygulanıp kontrolleri yapılmayan hastaların taşıyıcı olarak paraziti bulaştırmaya devam etmeleri söz konusu olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma ile kısıtlı sayıda öğrenci taranmış olmakla birlikte ilkokullardaki bitlenmenin ileri seviyelerde olduğu Tıp Fakültesi ikinci sınıf öğrencileri tarafından da bizzat gözlenmiştir. Öğretmenlerin eğitilmesi sonucunda düzenli olarak okullarda kontrollerin yapılması, bu kontrollerin kent sınırları içerisindeki tüm okullarda yaygınlaştırılması ve uygulanan tedavinin sonuçlarının takip edilmesi, özellikle velilerin bilinçlendirilmesi sorunun çözümü açısından önem taşımaktadır.

TEŞEKKÜR

ÖÇM uygulamasında ve bu makalenin yazımında bize yardımcı olan EÜTF Parazitoloji öğretim üyelerinden Doç. Dr. Nevin Turgay’a, Prof. Dr. Seray Özensoy’a ve Dr. Ayşegül Yolasiğmaz’a teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. **Burgess IF**, 1995. Human lice and their management. *Adv Parasitol* 36: 271-342.
2. **İlhan F, Budak S**, 1994. İzmir Karşıyaka’da bir ortaokul ve dört ilkokulun öğrencileri arasında *Pediculus humanus capitis*’in yaygınlığının araştırılması ve iki yıl önce yapılan tarama sonuçları ile karşılaştırılması. *T Parazitol Derg*, 18(4): 485 – 491.
3. **İnceboz T, Alyanak Ş, Üner A**, 2000. Bornova’daki okullarda *Pediculus humanus capitis* yaygınlığının araştırılması. *T Parazitol Derg*, 24(4): 376 – 379.
4. **Karabilgin ÖS, Şahin H, ÖÇM Kurulu Üyeleri**, 2005. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinde Özel Çalışma Modülü organizasyonu. *Tıp Eğitimi Dünyası* 20: 29-36.
5. **Kişioğlu AN, Gödekmerdan A**, 1995. Kayseri Ayşe Baldöktü çıraklık eğitim merkezinde *Pediculus humanus capitis* yaygınlığının araştırılması *T Parazitol Derg*, 18(4): 492 – 497.
6. **Kuman HA, Özler N, Bahar İH, Koyutürk A**, 1987. İzmir’de Pediculosis *T Parazitol Derg*, 11(2): 104 – 109.
7. **Markell EK, Voge M, John DT**, 1992. *Medical Parasitology* 7th Edi, WB Saunders Camp, Philadelphia.
8. **Özcan K**, 1997. Bitler ve parazitolojideki önemi. Özcel MA, Daldal N, Ed *Parazitoloji’de Artropod Hastalıkları ve Vektörler*, Türkiye Parazitoloji Derneği Yayını No:13, 235 -264.
9. **Özler N, Östan İ, Budak S, Altıntaş N, Tatar N, Ak M**, 1982. İzmir’de değişik sosyoekonomik çevrelerdeki ilkokullarda Pediculosis araştırılması. *T Parazitol Derg*, 5(1-2): 49-54.
10. **Polat E, Çalışır B, Aslan M, İsenkul R, Kutlubay Z, Özdemir H, Bilgehan H, Sağlam M, Şengül H, Demir M, Güney G, Aksın NE, Altaş K, Akıncı TD, Aydemir EH**, 2000. Silivri ilçesi ve küylerindeki İlköğretim okullarında bitlenme durumu. *T Parazitol Derg*, 24(4): 373-375.
11. **Samastı M**, 1993. Bitler ve bitlenme. *T Parazitol Derg*, 17(2): 87-90.
12. **Sermet İ, Üner A, Karacasu F, Özensoy S**, 1991. Karşıyaka çocuk yuvasında bağırsak paraziti ve baş biti araştırılması. 7. Ulusal Parazitoloji Kongresi Bildiri Özetleri, 72.
13. **Şakru N, Daldal N, Özbilgin A**, 1995. Bornova Naldöken’de bulunan 3 ilkokulda *Pediculus humanus capitis* yaygınlığının araştırılması. *T Parazitol Derg*, 19(4): 526-530.
14. **Yazar S, Altıntaş N**, 1999. Ulucak Beldesindeki okullarda *Pediculus humanus capitis* yaygınlığının araştırılması *T Parazitol Derg*, 23(4): 378 -380.
15. **Yazar S, Süler C, Sevgi İ, Akgündüz N, Çınar MC, Kitapçıoğlu G, Altıntaş N**, 1999. Kemalpaşa’da Okullardaki *Pediculus humanus capitis* yaygınlığının araştırılması. *T Parazitol Derg*, 23(3): 273 -278.